

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

Факультет психології

Кафедра соціальної психології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Психологічні технології сімейного виховання

Рівень вищої освіти – перший(бакалаврський)

Освітня програма «Психологія»

Спеціальність 053 Психологія

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від «30» серпня 2023 р.

м. Івано-Франківськ – 2023

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Опис дисципліни
3. Структура курсу
4. Система оцінювання курсу
5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу
6. Ресурсне забезпечення
7. Контактна інформація
8. Політика навчальної дисципліни

Загальна інформація

Назва дисципліни	Психологічні технології сімейного виховання
Освітня програма	Психологія
Спеціалізація (за наявності)	
Спеціальність	053 Психологія
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Освітній рівень	Бакалавр
Статус дисципліни	Вибіркова
Курс / семестр	Курс III , семестр VI
Розподіл за видами занять та годинами навчання (якщо передбачені інші види, додати)	Лекції – 12 год. Семінарські заняття – 18 год. Самостійна робота – 60 год.
Мова викладання	Українська
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pro/course/subscription/through/url/f5474f2c5bd2022be51f

2. Опис дисципліни

Питання стосунків батьків і дітей завжди було і буде актуальним, адже змінюються погляди на виховання дитини, результати виховання, уявлення про батьківство і роль кожного з батьків у процесі взаємодії з дитиною, бачення самої дитини вже не як об'єкта виховних зусиль, а як суб'єкта взаємодії. Змінюється саме суспільство і сім'я як система постає перед новими викликами, напр., як зберегти стосунки в період нормативної (напр., підліток переживає кризу ідентичності) і ненормативної сімейної кризи (напр., коли доводиться змінювати місце проживання або спосіб життя через хворобу, або коли у дітей чи дорослих спостерігаються посттравматичні стресові реакції як результат травмивної ситуації).

Для дорослих дітей питання стосунків з батьками також є актуальним, особливо воно стає важливим в час покидання «родинного гнізда» й проживання окремо, створення власної сім'ї, взаємодії батьків з зятем/свекрухою, виховання онуків, виходу батьків на пенсію і їх старіння, смерті одного із батьків та ін.

Теми, які висвітлюються на курсі допоможуть студентіві сформувати навички ефективного батьківства, необхідні компетентності для індивідуальної й групової роботи з батьківськими групами з питань вирішення труднощів у стосунках батьків і дітей різного

віку. Здобуті технології здобувачі зможуть застосувати у практиці роботи сімейного психолога, кризового консультанта.

Мета: ознайомлення студентів із психологією дитячо-батьківських стосунків як науковою дисципліною, так і прикладною галуззю психологічної науки (навчальна); підготовка молоді до батьківства (виховна).

Завдання:

- розкрити соціально-психологічні засади сімейного виховання, розглянути закономірності міжпоколінних взаємин у батьківській сім'ї;
- дати студентам практичні знання – психологічні інструменти й сформувані відповідні компетентності щодо їх застосування для вирішення труднощів дитячо-батьківських взаємин і виховання підростаючої особистості у сім'ї під час сімейного і кризового консультування.

Загальні компетентності:

Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Здатність бути критичним і самокритичним, мислити концептуально, системно, саногенно.

Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Навички міжособистісної взаємодії, професійно володіти соціально-психологічними механізмами взаєморозуміння і взаємовпливу.

Здатність працювати у команді.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології

Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

Здатність дотримуватися норм професійної етики.

Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку, адаптація до нових ситуацій у сфері професійної діяльності.

Програмні результати:

ПР 3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР 8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.

ПР 10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

ПР 16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

3. Структура курсу

№	Тема	Результати навчання	Завдання
1	Батьківство з опорою на прив'язаність -Вивчення концепту «Батьківство» в різних	Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних	Тести Психологічний аналіз мультфільму «Дикий робот»

	<p>психологічних концепціях; -що таке прив'язаність і як батьківство впливає на неї; -основні принципи батьківства з опорою на прив'язаність; -формування надійної прив'язаності на різних вікових етапах</p>	<p>технологій, для вирішення професійних завдань. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.</p>	
2	<p>Теорія А.Адлера і консультування з питань дитячо-батьківських стосунків Основні принципи індивідуальної (адлеріанської) психології та їх застосування у консультуванні. Цілі неправильної поведінки. Способи корекції поведінки з опорою на адлерівську концепцію цілей, природних і логічних наслідків Психологічні особливості статусно-рольової взаємодії у сім'ї (сіблінги)</p>	<p>Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.</p>	Тести
3	Розвиток емоційної компетентності	Здійснювати пошук інформації з різних	Тематичний тест Підготувати презентацію технік

	<p>батьків</p> <p>Теорія емоційного інтелекту та обґрунтування розвитку EQ у батьків</p> <p>Розвиток у батьків навичок самоусвідомлення, саморегуляції та вираження емоцій.</p>	<p>джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.</p> <p>Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.</p> <p>Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.</p>	<p>усвідомлення, регуляції та проявлення емоцій.</p> <p>Психологічний аналіз мультфільму «Думки навиворіт»</p>
4	<p>Транзактний аналіз і теорія виховання</p> <p>Ключові ідеї ТА</p> <p>Структурна і функціональна модель особистості.</p> <p>Діагностика станів Я.</p> <p>Концепція погляджувань.</p> <p>Як ми пишемо історію свого життя і чому важливо розуміти сценарій</p>	<p>Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.</p> <p>Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.</p> <p>Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.</p>	<p>Тематичний тест</p>
5	<p>Коучинг ефективного батьківства.</p> <p>Організація й технологія проведення</p>	<p>Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.</p> <p>Знати, розуміти та дотримуватися етичних</p>	<p>Тести</p> <p>Скласти програму тренінгу ефективного батьківства й підібрати вправи до одного із занять.</p>

	батьківських груп.	принципів професійної діяльності психолога.	
6	Технології кризового консультування з питань стосунків батьків і дитини (виховання дитини з особливими освітніми потребами, проживання горя, вікова криза, девіації в поведінці)	Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.	Тести Психологічний аналіз фільму «Пісня моря» (2014 р.)

4. Система оцінювання курсу

Накопичування балів під час вивчення дисципліни	
Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів
Семінарське заняття (тематичне оцінювання)	60
Самостійна робота	20
Підсумковий тест	20
Максимальна кількість балів	100

Загальна система оцінювання курсу	Тематичне оцінювання – максимально 60 балів (по 10 балів за тему) Виконання самостійної роботи – максимально 20 балів. Підсумковий тест – максимально 20 балів.		
	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
			для екзамену, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно	

	80 – 89	B	добре	зараховано	
	70 – 79	C			
	60 – 69	D	задовільно		
	50 – 59	E			
	26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання		не зараховано з можливістю повторного складання
	0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни		не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
Шкала оцінювання: національна та ECTS					
Вимоги до письмової роботи	<p>Завдання до теми 1. Психологічний аналіз мультфільму «Дикий робот»</p> <p>План аналізу</p> <p>Що відомо у психології про феномен імпринтингу, бодингу, холдингу? Хто є автором цих концепцій?</p> <p>Які методи формування надійної прив'язаності ви помітили у взаємодії головних героїв?</p> <p>Чи відгукуються вам слова Роз «Іноді щоб вижити ми мусимо здолати обмеження свого програмування» стосовно концепції усвідомленого батьківства?</p> <p>Які ще теми становлення особистості ви помітили у даній стрічці?</p> <p>Критерії оцінювання</p> <p>Оцінка «відмінно» - студент демонструє повноту, адекватність та осмисленість (усвідомленість) знань концепції холдингу Віннікота, прив'язаності Боулбі, вмє робити узагальнюючі висновки.</p> <p>Оцінка «добре» - студент демонструє адекватність та осмисленість знань, але стосовно кілько із зазначених питань; вмє робити узагальнюючі висновки.</p> <p>Оцінка «задовільно» - студент має фрагментарні уявлення про проблему, які при цьому не завжди точно ним розуміються і не достатньо повно та аргументовано вербалізуються.</p> <p>Оцінка «незадовільно» - наявність часткових знань, які студент не правильно розуміє і не правильно трактує.</p> <p>Завдання до теми 3. Психологічний аналіз мультфільму «Думки навиворіт»</p> <p>План аналізу</p> <p>Яка основна мета, на вашу думку, даної стрічки?</p> <p>До яких наслідків може призвести блокування певних емоцій?</p> <p>Яку користь для головної героїні становить сум, гнів, страх..?</p> <p>Чи варто ставити щастя головною метою у житті? Яку концепцію щастя пропонують автори даної стрічки?</p> <p>Критерії оцінювання</p> <p>Оцінка «відмінно» - студент демонструє повноту, адекватність</p>				

та осмисленість (усвідомленість) знань стосовно природи емоцій, вмiє робити узагальнюючі висновки.

Оцінка «добре» - студент демонструє адекватність та осмисленість знань, але стосовно кількох із зазначених питань; вмiє робити узагальнюючі висновки.

Оцінка «задовільно» - студент має фрагментарні уявлення про проблему, які при цьому не завжди точно ним розуміються і не достатньо повно та аргументовано вербалізуються.

Оцінка «незадовільно» - наявність часткових знань, які студент не правильно розуміє і не правильно трактує.

Завдання до теми 3. Вимоги до письмового завдання – презентації.

Створення презентації потребує уміння застосовувати інтегровані знання програмного матеріалу дисципліни. Мета презентації – набуття студентами навичок з аналізу власної роботи і публічного представлення результатів дослідження.

- Стислий виклад матеріалу, максимальна інформативність тексту.
10-12 слайдів (powerpoint).
- Ретельно структурована інформація.
- Наявність коротких та лаконічних заголовків, маркованих та нумерованих списків.
- Важливу інформацію (наприклад, висновки, визначення, правила тощо) треба подавати великим та виділеним шрифтом і розміщувати в лівому верхньому кутку слайда
- Другорядну інформацію бажано розміщувати внизу слайда.
- Кожному положенню (ідеї) треба відвести окремий абзац.
- Головну ідею треба викласти в першому рядку абзацу.
- Використовуйте табличні форми подання інформації (діаграми, схеми) для ілюстрації найважливіших фактів, що дасть змогу подати матеріал компактно й наочно.
- Графіка має органічно доповнювати текст.
- Пояснення треба розміщувати якнайближче до ілюстрацій, із якими вони мають з'являтися на екрані одночасно.

Усю текстову інформацію потрібно ретельно перевірити на відсутність орфографічних, граматичних і стилістичних помилок.

Критерії оцінювання презентації:

1. Мета: відповідність частин презентації меті та предмету дослідження.
2. Висновки: узагальнення результатів дослідження та їх відповідність меті, формулювання важливих і значущих висновків за темою дослідження.
3. Ключові положення: розкриття теми дослідження з допомогою ключових положень.
4. Структура: логічна послідовність інформації, актуалізація теми дослідження, що пробуджує інтерес, на початку

презентації, та завершення із спонуканням до продовження дослідження наприкінці презентації.

Завдання до теми 5. Скласти програму тренінгу ефективного батьківства й підібрати вправи до одного із занять.

Вимоги до програми:

2. Назва. Має бути такою, щоб зацікавити споживача.
3. Результати. Прописати результати, які споживач отримає по проходженню програми (сформовані уміння й навички, засвоєні знання, усвідомлення тощо)
4. Мета і завдання. Прописати чітку мету і з допомогою яких завданням ви зможете її реалізувати.
5. Концепт програми. Сформулювати теми як мінімум 5-ти занять. Темі мають послідовними, логічно впливати одна з одною. Дати обґрунтування вибору тем та їх послідовності, тобто концепт тренунгу.
6. Підібрати вправи до одного із тренінгів, від вступу до завершення. Вправи мають мати назву, мету, час проведення, необхідний інструментарій. Такожможна вказувати протипоказ застосування вправи.

Критерії оцінювання:

Оцінка «відмінно» - студент демонструє повноту, адекватність та осмисленість (усвідомленість) знань стосовно програми. Програма тренінгу виконана за усіма 5-ма пунктами у повному обсязі. Студент презентував програму на парі

Оцінка «добре» - студент демонструє адекватність та осмисленість знань, але стосовно кількох із зазначених питань у вимогах до програми. Студент виконав усі пункти або чотири, але не в повному обсязі. Презентував програму на занятті

Оцінка «задовільно» - студент має фрагментарні уявлення про проблему, які при цьому не завжди точно ним розуміються і не достатньо повно та аргументовано вербалізуються. Програму виконано не в повному обсязі, 2-3 завдань з 5-ти або виконано усі завдання, але фрагментарно. Програму не презентовано на парі.

Оцінка «незадовільно» - наявність часткових знань, які студент не правильно розуміє і не правильно трактує. Не прописано мету і завдань програми, не розроблено заняття. Подані теми програми не мають логічного обґрунтування. Концепт не прописано.

Завдання до теми 6. Аналіз сиблінгової взаємодії та втрати за матеріалами мультфільму «Пісня моря» (2014)

План аналізу:

1. Описати стиль стосунків сиблінгів та причини такої взаємодії.
2. Описати тип сімейної кризи.
3. Описати стиль виховання у сім'ї.
4. Як сім'я переживає втрату і справляється з емоціями?
5. Що допомогло дітям налагодити стосунки?

	<p>Критерії оцінювання</p> <p>Оцінка «відмінно» - студент демонструє повноту, адекватність та осмисленість (усвідомленість) знань стосовно взаємодії сиблінгів та стилів виховання, вміє робити узагальнюючі висновки.</p> <p>Оцінка «добре» - студент демонструє адекватність та осмисленість знань, але стосовно кількох із зазначених питань; вміє робити узагальнюючі висновки.</p> <p>Оцінка «задовільно» - студент має фрагментарні уявлення про проблему, які при цьому не завжди точно ним розуміються і не достатньо повно та аргументовано вербалізуються.</p> <p>Оцінка «незадовільно» - наявність часткових знань, які студент не правильно розуміє і не правильно трактує.</p>
Семінарські заняття	<p>1. Батьківство з опорою на прив'язаність: тлумачення поняття «батьківство», його структура; передісторія теорії прив'язаності, види прив'язаності, формування надійної прив'язаності на різних вікових етапах.</p> <p>2. Психологічні технології виховання в адлеріанській психології: принципи теорії, цілі поведінки, корекція поведінки; природні і логічні наслідки поведінки.</p> <p>3. Психологічні особливості статусно-рольової взаємодії у сім'ї (сиблінги): психологічний портрет старшої, середньої, молодшої, єдиної дитини в сім'ї, особливості конкурентної взаємодії, вплив статі, інтервалу між народженням сиблінгів.</p> <p>4. Психологічні технології виховання в транзактному аналізі: структурна і функціональна модель особистості, концепція погляджувань, транзакцій, життєвого сценарію, структурування часу.</p> <p>5. Психологічні технології формування емоційної компетентності батьків: теорія EQ, складові, технології розвитку кожної складової EQ.</p> <p>6. Коучинг ефективного батьківства: організація й технологія проведення батьківських груп. Презентація програми усвідомленого батьківства або батьківської ефективності.</p> <p>7. Технології кризового консультування з питань стосунків батьків і дитини (підліткова криза, втрата і горе, виховання дитини з особливими освітніми потребами, дитини з інвалідністю): розбір типових запитів у консультуванні з питань підліткової кризи; тема горювання в сім'ї, типи горювання, програма допомоги; допомога сім'ї, яка виховує дитину з інвалідністю.</p> <p>8. Технології ефективного спілкування у сім'ї та вирішення конфліктів: принципи спілкування, яке зближує, і яке роз'єднує; способи вирішення конфліктів, схеми-аналізу конфліктних ситуацій</p> <p>9. Виховання без насильства: значення сімейних правил, руйнування міфів насильницького виховання, дисциплінуючі техніки.</p>

5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу (зразок)

Вили навчальної роботи	Навчальні тижні																	Разом
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Лекції																		
Семінарські з-тя (тематичне оцінювання)			10		10		10		10		10		10					60
Самостійна р-та														10				10
Самостійна робота															10			10
Підсумковий тест																20		20
Всього за тиж-нь			10		10		10		10		10		10	10	10	20		100

Примітка: не рекомендується на один тиждень планувати кілька форм контролю.

6. Ресурсне забезпечення

Матеріально-технічне забезпечення	Мультимедіа, лабораторії, комп'ютери та інше
<p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> Г'юз А.Деніел. Батьківство з опорою на прив'язаність. Ефективні стратегії турботи про дітей. Львів: «Манускрипт», 2023. 224 с. Поліщук В.М., Ільїна Н.М., Поліщук С.А. та ін. Психологія сім'ї. Суми: ВТД "Університетська книга", 2021. 239 с. Помиткіна Л.В., Злагодох В.В., Хімченко Н.С., Погорільська Н.І. Психологія сім'ї. Навчальний посібник К.: НАУ-друк 2010. 270 с. Психологія сімейних взаємин. Навчальний посібник. Під ред. М.С. Корольчука. К.: Ніка-Центр, 2010. 280 с. Психосоціальна допомога внутрішньо переміщеним дітям, їхнім батькам та сім'ям з дітьми зі Сходу України : посіб. для практиків соціальної сфери / Мельник Л.А. та ін. ; за ред. Волинець Л.С. К. : ТОВ «Видавничий дім «Калита», 2015. 72 с Столярчук О. А. Психологія сучасної сім'ї: Навчальний посібник Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2015. 136 с. Тренінгова програма «Батьківство без стресу»: посібник. Авторі-упорядники Т.Журавель, Л.Мельник, К.Пуха, Г.Романюк, Н.Строева, В.Янковець. К., 2022. 176 с. Сігел Дж.Деніел, Гарцел М. Свідоме батьківство. Як глибоке розуміння себе допомагає виховати успішних дітей. Львів: «Свічадо», 2022. 272 с. Стьюарт Й., Джойнс В. Основи ТА: Транзакційний аналіз: К.: ФАДА ЛТД, 2002. 393 с. Федоренко Р. П. Психологія сім'ї. Навчальний посібник. Видання друге, змінене. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 480 с. Федоришин Г.М. Психологічні проблеми сімейного виховання: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2013. 260 с. 	

12. Контактна інформація

Кафедра	Кафедра соціальної психології, 505 к. гуманітарного корпусу. ksppr@pnu.edu.ua Вул. Шевченка, 57, tel:380342596149
Викладач	кандидат психологічних наук, доцент Федоришин Галина Миколаївна
Контактна інформація викладача	galmf1975@gmail.com

Академічна доброчесність	Політика курсу спрямована на створення атмосфери взаємопідтримки на занятті, активної інтеракції у групі з дотриманням правил академічної доброчесності. При виконанні завдань творчого рівня неприпустимі плагіат та списування.
Пропуски занять (відпрацювання)	Лекційні заняття пропущені без поважних причин не відпрацьовуються, але знання лекційного матеріалу обов'язкове. Пропуски практичних занять відпрацьовуються наступним чином: написання тематичного тесту, виконання завдань із теми.
Виконання завдання пізніше встановленого терміну	без поважних причин оцінюється трьома балами нижче
Невідповідна поведінка під час заняття	не допускається
Додаткові бали	надаються за наукову та громадську активність студентів (3 бали).
Неформальна освіта	Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується Положенням про порядок зарахування результатів неформальної освіти у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/02/neformalna_oscivita.pdf).

Викладач Федоришин Галина Миколаївна